

Офіціоз

Пенсійне забезпечення медичних працівників

Після набрання чинності Законом України від 08.07.2011 р. № 3668 «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» виникає багато питань, які стосуються пенсійної реформи медичних працівників.

Роз'яснення надає начальник відділу Пенсійного фонду України Галина МАСТЮГІНА.

– Галино Іванівно, розкажіть, будь ласка, нашим читачам, за нормами якого закону призначаються пенсії за вислугу років медичним працівникам?

– Пунктом 2 Прикінцевих положень розділу XV Закону України від 09.07.2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — Закон № 1058) передбачено, що пенсії за вислугу років призначаються згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди. Проте, оскільки такий законодавчий акт ще не ухвалений, пенсії призначаються за нормами Закону № 1058 в разі досягнення пенсійного віку та за наявності трудового стажу, передбаченого Законом України від 05.11.91 р. № 1788-XII «Про пенсійне забезпечення» (далі – Закон № 1788).

– Якими законодавчими актами регулюється порядок обчислення спеціального стажу?

– Порядок обчислення спеціального стажу та умови, за яких особа набуває права на пенсію за вислугу років, визначені Законом № 1788, а страховий стаж, залежно від якого визначається розмір пенсії, обчислюється за нормами Закону № 1058.

Під час визначення права на пенсію за вислугу років трудовий стаж як до, так і після 1 січня 2004 р. обчислюється згідно з нормами Закону № 1788 та постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.93 р. № 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній» – за даними трудової книжки, а в разі потреби – уточнюючих довідок.

Тобто, якщо медична сестра лікарні після 2004 р. щомісяця працює на 0,5 ставки й одержує заробітну плату в розмірі, меншому від мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством до страхового стажу буде зараховано кожний місяць роботи після 1 січня 2004 р. пропорційно до сплачених страхових внесків (якщо не зроблено доплату до мінімального страхового внеску), а до стажу роботи за спеціальністю, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років, буде зараховано кожний місяць роботи як повний місяць.

Умовою для призначення пенсії за вислугу років є наявність спеціального стажу роботи на посадах та в закладах — не менш як 25 років.

– Робота в яких саме закладах і на яких посадах дає право на пенсію за вислугу років?

– Перелік таких посад і закладів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.93 р. № 909 «Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років» (зі змінами, внесеними постановою від 26.09.2002 р. № 1436, далі — Постанова № 909).

Наведу витяг з цієї постанови:

Отже, для визначення права на зарахування до спеціального стажу певного періоду роботи потрібно, щоб людина працювала в закладах і на посадах, які дають право на пенсію за вислугу років.

– Якими документами медичний працівник може підтвердити спеціальний стаж?

– Основним документом, що підтверджує спеціальний стаж, є трудова книжка. Якщо із записів трудової книжки неможливо зробити відповідний висновок, до рай(міськ)управління Пенсійного фонду додатково подається уточнююча довідка закладу (установи). Також під час вирішення цього питання може бути розглянуто інші документи (положення про заклад, структуру, штатні розписи, акредитаційний сертифікат тощо).

Визначаючи право на призначення пенсій за вислугу років, органи Пенсійного фонду України, крім названих вище нормативно-правових актів, керуються нормами інших законів, постанов Кабінету Міністрів України, наказів міністерств, відомств.

Так, наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 р. № 385 «Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою в закладах охорони здоров'я» (далі – Наказ № 385) затверджено переліки закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою в закладах охорони здоров'я.

Отже, якщо постає питання, чи зараховується той чи інший період до спеціального стажу, працівники управлінь Пенсійного фонду, а також уповноважені представники установ, які допомагають своєму працівникові визначити право на пенсію за вислугу років, користуються відповідним переліком.

Перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років

(Витяг)

2. Охорона здоров'я	
Найменування закладів і установ	Найменування посад
Лікарняні заклади, лікувально-профілактичні заклади особливого типу, лікувально-трудова профілакторії, амбулаторно-поліклінічні заклади, заклади швидкої та невідкладної медичної допомоги, заклади переливання крові, заклади охорони материнства і дитинства, санаторно-курортні заклади, санаторно-епідеміологічні заклади, діагностичні центри	лікарі та середній медичний персонал (незалежно від найменування посад)
Аптеки, аптечні кіоски, аптечні магазини, контрольно-аналітичні лабораторії	провізори, фармацевти (незалежно від найменування посад), лаборанти
Медико-соціальні експертні комісії, бюро судово-медичної експертизи	лікарі та середній медичний персонал (незалежно від найменування посад)

– А якщо особа працює у приватній лікарні?

– Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах, передбачених Наказом № 385, дає право на пенсію незалежно від форми власності або відомчої належності закладів і установ.

– А якщо робота за спеціальністю в закладах, установах і на відповідних посадах відбувалася до 1 січня 1992 р.?

– Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах до 1 січня 1992 р., яка давала право на пенсію за вислугу років відповідно до раніше чинного законодавства, зараховується до стажу для призначення пенсії за вислугу років.

– Чи зараховується до спеціального стажу час роботи на виборній посаді в органах місцевого самоврядування? Якщо так, то за яких умов?

– Згідно зі ст.7 Закону України від 07.06.2001 р. № 2493 «Про службу в органах місцевого самоврядування» правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування визначається, зокрема, Законом України від 11.07.2002 р. № 93 «Про статус депутатів місцевих рад», тому час роботи на виборній посаді в

органах місцевого самоврядування зараховується до стажу роботи за тією спеціальністю, за якою посадова особа працювала до обрання.

– Чи зараховується до спеціального стажу час навчання в медичному училищі або в інституті?

Зараховувати до спеціального стажу час навчання в навчальних закладах чинним пенсійним законодавством України не передбачено.

– Чи зараховується до спеціального стажу час медичної практики?

– Період медичної практики (на підставі ліцензії) медичному спеціалістові, який зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності (фізична особа) та який не перебуває в трудових відносинах із закладом охорони здоров'я, не зараховується до спеціального стажу, оскільки законодавством передбачено обов'язкове виконання двох умов: робота у відповідному закладі та на посаді, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років.

Водночас за наявності в такої особи 25 років спеціального стажу (без урахування підприємницької діяльності), тобто якщо в неї є право на призначення пенсії за вислугу років, припинення підприємницької діяльності під час призначення пенсії за вислугу років не вимагається, оскільки це не є роботою, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років

– Чи передбачено законодавством пільгове обчислення спеціального стажу?

– Так, під час визначення права на пенсію за вислугу років застосовуються норми ст.60 Закону № 1788, якою передбачено, що робота в лепрозорних і протичумних закладах охорони здоров'я, в закладах (відділеннях) з лікування осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД, в інших інфекційних закладах (відділеннях) охорони здоров'я, в патологоанатомічних і реанімаційних відділеннях закладів охорони здоров'я, а також психіатричних закладах охорони здоров'я зараховується до стажу роботи в подвійному розмірі.

Приклад. Громадянка В. з 1992 до 1994 р. навчалася в медичному коледжі (один рік дев'ять місяців 25 днів). Після цього чотири роки не працювала, оскільки доглядала двох дітей до досягнення ними трирічного віку. З 1998 до 2011 р. працювала медичною сестрою в психіатричній лікарні (13 років).

Ураховуючи пільгове обчислення спеціального стажу (відповідно до ст. 60 Закону № 1788), стаж, який дає право на пенсію за вислугу років, становить 26 років (13 років x 2), тобто за умов звільнення з роботи, що дає право на призначення пенсії за вислугу років (а це всі посади в закладах, зазначені Наказом № 385), громадянці В. буде призначено пенсію за вислугу років.

– А як визначається розмір пенсії – від спеціального стажу чи страхового?

– Розмір пенсії визначається залежно від страхового стажу та заробітку кожної особи відповідно до ст.27 та з урахуванням норм ст.28 Закону № 1058.

Тобто якщо період навчання в медичному коледжі та час догляду за дитиною (як особі, що не перебувала в трудових відносинах із закладом охорони здоров'я) не зараховуються до спеціального стажу, то до страхового стажу ці періоди зараховуються. А от пільгове обчислення (в подвійному розмірі) страхового стажу провадиться лише до 31 грудня 2003 р., оскільки страховий стаж після 1 січня 2004 р. обчислюється календарно.

У наведеному вище прикладі страховий стаж громадянки В. становитиме 25 років дев'ять місяців 25 днів, у тому числі: з 1 вересня 1992 до 25 червня 1994 р. (один рік дев'ять місяців 25 днів) — навчання; час догляду за дітьми до досягнення ними трирічного віку — чотири роки; з січня 1998 до 31 грудня 2003 р. (12 років) — робота медичною сестрою в психіатричній лікарні, зарахована в подвійному розмірі; з 1 січня 2004 до 31 грудня 2011 р. (вісім років) — робота медичною сестрою в психіатричній лікарні — в оди-нарному розмірі.

– Чи може особа після призначення пенсії за вислугу років працювати за спеціальністю?

– Ні, не може, оскільки згідно зі ст.7 Закону № 1788 пенсія за вислугу років призначається в разі залишення роботи, яка дає право на цю пенсію. Отже, в період одержання цього виду пенсії працювати можна лише на посадах і в закладах, не передбачених Переліком закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років, затвердженим Постановою № 909.

– Чи призначаються пенсії за вислугу років після набрання чинності законом про реформування пенсійної системи?

– Закон України від 08.07.2011 р. № 3668 «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (далі – Закон № 3668), що набрав чинності з 1 жовтня 2011 р., не скасовує пенсії за вислугу років. Отже, такі пенсії призначаються і надалі.

– Чи є зміни у призначенні пенсій за вислугу років?

– Законом № 3668 унесено зміни до ст.42 Закону № 1058, відповідно до яких, зокрема, пенсіонери, яким призначено пенсію за вислугу років на умовах, передбачених Законом № 1788, та які не досягли віку, встановленого ст.26 Закону № 1058, не мають права на перерахунок (через кожні два роки) з урахуванням страхового стажу, набутого після призначення (попереднього перерахунку, якщо такий уже відбувся) пенсії та з урахуванням заробітку за цей самий період.

Крім того, Законом № 3668 для таких осіб передбачено пільгу: особам, які на день досягнення пенсійного віку, передбаченого ст.26 Закону № 1058, працюватимуть у закладах та установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років, і матимуть страховий стаж на таких посадах (чоловіки – 35, жінки – 30 років), а також якщо вони до цього не одержували будь-якої пенсії, під час призначення пен-

сії за віком буде виплачуватися грошова допомога, яка не підлягає оподаткуванню, в розмірі їхніх 10 місячних пенсій на день її призначення.

Виплата такої грошової допомоги провадиться за рахунок коштів Державного бюджету України.

Порядок обчислення стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та механізм виплати цієї допомоги встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1191.

Слід зазначити, що в цьому разі мається на увазі досягнення жінками підвищеного пенсійного віку (в тому числі з урахуванням його поступового підвищення).

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 23 листопада 2011 р. № 1191
Київ

Про затвердження Порядку обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та її виплати

Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

Затвердити Порядок обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та її виплати, що додається.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету
Міністрів України
від 23 листопада 2011 р.
№ 1191

ПОРЯДОК обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги, та її виплати

1. Цей Порядок визначає умови обчислення страхового стажу, що дає право на призначення грошової допомоги відповідно до пункту 7-1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 49-51, ст. 376), та механізм її виплати.

2. До страхового стажу, що визначає право на виплату грошової допомоги, зараховуються періоди роботи в закладах та установах державної та комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років

Підвищення пенсій з 1 травня 2012 року

відповідно до пунктів “е” і “ж” статті 55 Закону України “Про пенсійне забезпечення” (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 3, ст. 10), що передбачені:

переліком закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 1993 р. № 909 “Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років” (ЗП України, 1994 р., № 4, ст. 70; Офіційний вісник України, 2002 р., № 39, ст. 1820; 2004 р., N 46, ст. 3052);

переліком посад артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 583 “Про затвердження нормативних актів з питань пенсійного забезпечення” (ЗП України, 1992 р., № 11, ст. 271).

3. Для осіб, які мають право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пункту “є” статті 55 Закону України “Про пенсійне забезпечення”, до страхового стажу для визначення права на виплату грошової допомоги зараховується час перебування таких осіб у складі збірних команд України, а також колишньої Української РСР.

4. Страховий стаж, передбачений пунктами 2 і 3 цього Порядку, враховується в календарному обчисленні. При цьому допускається підсумовування страхового стажу за періоди роботи, які дають право на призначення пенсії відповідно до пунктів “е” – “ж” статті 55 Закону України “Про пенсійне забезпечення”).

5. Грошова допомога надається особам, яким починаючи з 1 жовтня 2011 р. призначається пенсія за віком відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” та які на день досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 зазначеного Закону, працювали в закладах та установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пунктів “е” - “ж” статті 55 Закону України “Про пенсійне забезпечення”, і мають страховий стаж (для чоловіків – 35 років, для жінок – 30 років) на таких посадах, а також якщо вони до цього не отримували будь-яку пенсію.

6. Для визначення розміру грошової допомоги враховується місячний розмір пенсії, обчислений згідно із статтями 27 і 28 Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, станом на день її призначення.

7. Виплата грошової допомоги здійснюється органами Пенсійного фонду України одноразово у розмірі десяти місячних пенсій за рахунок коштів Державного бюджету України одночасно з першою виплатою пенсії, яка призначена до виплати.

Важливою складовою соціальних ініціатив є підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян.

Як наслідок, 23 квітня 2012 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 327 «Про підвищення рівня соціального захисту населення». Практична реалізація якої здійснюється органами Пенсійного фонду України шляхом проведення перерахунку пенсійних виплат починаючи з 01.05.2012. Перерахунку підлягають пенсії призначені відповідно до Законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про наукову та науково – технічну діяльність» та «Пенсійне забезпечення».

Щоб усунути залежність розміру пенсійної виплати від року виходу на пенсію, постановою Уряду передбачено, провести перерахунок пенсій по «осучасненню» заробітної плати, яка враховується для обчислення пенсій, що призначені (перераховані) до 2008 року. Замість середньої заробітної плати (доходу) у середньому на одну застраховану особу в цілому в Україні, з якої сплачено страхові внески, за 2006 рік, що становила 928,81 грн застосовується показник середньої заробітної плати за 2007 рік на рівні 1197,91 грн.

Відповідно до пункту 2 постанови, пенсії призначені до 01.05.2012 року (тобто з датою права до 01.05.2012) підвищується таким чином, щоб розмір підвищення з урахуванням осучаснення заробітної плати, становив не менше 100,00 грн. для осіб, у яких страхового стажу: у жінок – не менш 20 років та у чоловіків – не менш 25 років, та не менше 50,00 грн. для осіб, які не мають страхового стажу: жінки – 20 років, чоловіки – 25 років.

Для осіб, які є одержувачами соціальних пенсій, розмір пенсії підвищується на 30,00 грн.

Крім того особам, яким призначено пенсії по втраті годувальника, як круглим сиротам, встановлена доплата до 100,00 грн.

Підвищення встановлюється до розміру пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною, інших доплат до пенсій, встановлених законодавством та сум індексації), що склався станом на 30 квітня 2012 року.

Серед пріоритетних напрямків роботи органів влади щодо реалізації ініціатив президента це – підвищення пенсій і посилення соціального захисту ветеранів військової служби, учасників війни та сімей померлих інвалідів війни. Так, з 1 травня 2012 року відбулось підвищення доплати до пенсій для членів сімей померлих інвалідів війни з 28% до 42 % прожиткового мінімуму осіб, що втратили працездатність. Для різних категорій учасників війни збільшено розмір підвищення до пенсій на 5% від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Цей перерахунок торкнеться 24304 осіб, а саме:

– учасникам війни нагородженими медалями підвищення збільшено з 15% до 20% і становитиме 167,60 грн;

– учасникам війни без нагород підвищення збільшено з 10% до 15% і відповідно становитиме 125,70 грн.